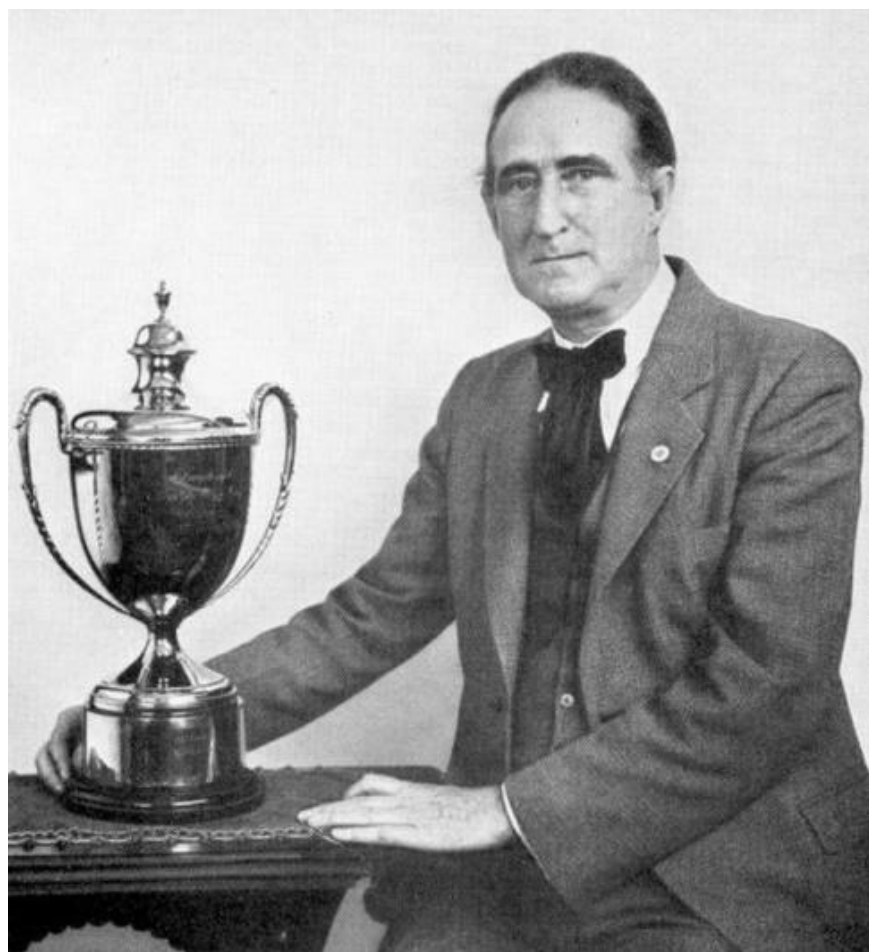

Frank J. Marshall

Mých 50 let v šachu

Antonín Čížek, 2016

Z anglického F. J. Marshall: *My fifty years of chess* (New York 1942) přeložil
Antonín Čížek
© Antonín Čížek, 2016

*Tuto knihu věnuji
GUSTAVU A. PFEIFFEROVI,
pravému a drahému příteli,
který nám pomohl vybudovat v našem domově
Marshallův šachový klub a jehož šlechetná
pomoc neustále urovnávala cestu mého života i
života mé rodiny.*

Předmluva

Nedávný článek v časopisu *Life* mě popisoval jako „zamyšleného starého gentlemana, který vypadá jako shakespearovský herec, bez ustání kouří silné doutníky a bere si šachovnici do postele, aby si mohl zaznamenat to, na co myslel“.

Je to velmi dobrý popis, ale současně nesouhlasím s výrazem „starý gentleman“. I když je mi 64 let, mí přátelé mi říkají, že jsem nikdy opravdu nedospěl. A šachovnice, kterou si беру do postele, je jen jedna z těch malých kapesních. Vždyť nikdy nemůžete odhadnout, kdy vás napadne nějaký dobrý nápad.

Jsem zamyšlený? Myslím si, že ano. A čím se zabývám? Samozřejmě, že šachy. Celý můj život byl zasvěcen této hře, kterou jsem hrál více než padesát let. Začal jsem hrát, když mi bylo deset let a cítím se stále při plné síle. Myslím, že za celou tu dobu nebyl den, kdy bych nehrál alespoň jednu šachovou partii, a baví mě to stále stejně jako kdysi. Taková je má fascinace královskou hrou, s jejími nekonečnými variantami a neomezenými možnostmi.

Má šachová kariéra byla bohatá na zážitky, z nichž některé byly zábavné a jiné tragické, ale všechny zajímavé. Šachy mne přivedly do vzdálených koutů země, přinesly mi jistou slávu a také trochu štěstí. Při svých cestách jsem se setkal s tisíci lidí a vybudoval mnoho trvalých přátelství.

Šachy mi zcela změnily život, skrze ně jsem sdílel své barvitě zkušenosti se svou ženou a synem, přinesly mi úctu a oddanost starých přátel, dobrá přátelství se spoustou šachových hráčů po celém světě a neustálé duševní podněty ze strany největších hráčů.

V první části této knihy budu vyprávět příběh svého šachového života od doby, kdy jsem začal hrát jako malý chlapec až do dnešních dnů. Z pochopitelných důvodů jsou tyto vzpomínky jen krátké, protože větší část knihy je věnována mým nejlepším partiím. Ty lze nalézt ve druhé části knihy a byly pečlivě vybrány z tisíců partií, které jsem sehrál v průběhu posledních 50 let. Jedna nebo dvě sem byly zahrnuty pro jejich historickou hodnotu, několik jako zábavné „podvody“, ale

převážná většina jsou partie, které nejlépe ilustrují můj styl hry v různých obdobích mé kariéry. Některé z nich se ještě nikdy neobjevily v tisku, jiné byly publikovány v různých dobách, v časopisech a v knihách, ale obvykle bez odpovídajících poznámek. A tak je v této knize poprvé představena kompletní sbírka mých nejlepších partií s podrobnými komentáři.

Můj dobrý přítel *Thomas Emery*, silný šachový amatér a sponzor, jako první předložil myšlenku vydat tuto knihu. Když jsme nad ní diskutovali, měli jsme na mysli sbírku „poučných“ partií, které jsme sehráli spolu, analýzu některých zahájení a zajímavé pozice z naší společné analýzy. Z tohoto skromného začátku vznikla tato kniha, která je kompletním záznamem mého života a hry. Některé z původních materiálů jsou obsaženy ve 3. části. A tak Tomovi Emerymu vyjadřuji vděčné poděkování za jeho pomoc.

Svou vděčnost za neocenitelnou pomoc vyjadřuji také *I. A. Horowitzovi* a *Kenneth Harknessovi*, redaktorům *Chess Review*, kteří se svými spolupracovníky dohlíželi na kompletování, uspořádání a výrobu této knihy.

Také využívám příležitosti, abych pozdravil některé z mých starých přátel, kteří mi pomohli v mé šachové kariéře. Mám na mysli *George Emlen Roosevelta*, předsedu Marshallova šachového klubu, *Williamu J. A. Becka*, člena tohoto klubu, *Edwarda Cornella*, *Edwarda B. Edwardse*, *Henryho Leedse* a *Louise J. Wolffa*, guvernéry klubu, a *Fritzei Briegera*, předsedu Královského šachového klubu. Děkuji jim všem za jejich velkorysou podporu a povzbuzení v průběhu mých padesáti zlatých let v šachu.

Frank James Marshall
New York, 1942

1. Má šachová kariéra

I. Raná léta

Už jako dítě jsem měl neobvyklé nadání pro šachy. Cítil jsem se v nich zcela přirozeně, doslova jako ryba ve vodě. I když jsem se naučil hrát, když jsem byl ještě velmi mladý, odvážím si dodat, že jsem byl zcela normální, zdravý a aktivní chlapec. V představách většiny lidí je šachové „záračné dítě“ něco jako malé nepřijemné dítě s vypouklým čelem, které tráví všechny své dny za šachovnicí.

Ničíím jsem takové dítě nepřipomínal. Jako jiní chlapci jsem chodil do veřejné školy, hrál jsem se svými kamarády obvyklé hry a s ostatními dětmi také baseball, lakros a hokej. Šachy byla jen jedna z mých aktivit, ale od samého začátku mne zvláštním způsobem fascinovaly.

To, že jsem měl cit pro šachy, není nic nenormálního ani nezvyklého. Je to něco podobného jako „cit pro karty“ nebo hudební sluch. Někteří lidé nemohou nikdy hrát šachy dobře stejně tak, jako jiní nikdy nevystihnou správný tón, ale většina z nás má dostatečné schopnosti vizualizace, logiky a analýzy, aby mohli šachy hrát a užívat si je. Ale jen málo z lidí má skutečného génia pro hru nebo je schopna věnovat dostatek času studiu, jehož cílem je rozvíjet potřebné znalosti a zkušenosti, které jim umožní, aby se stali opravdovými šachovými mistry. Ale to není důležité. Většina lidí má šachy jako koníčka a hra je pro zábavu. „Kavárenští“ hráči mají ze šachu pravděpodobně více zábavy než většina profesionálů.

Osobně nelituji, že jsem si zvolil šachy jako profesi. Baví mě hrát v klubu jen tak pro zábavu se starým kamarádem stejně jako měřit svůj důvtip s předními světovými mistry v mezinárodním turnaji. Největší radost v životě jsem zakusil, když jsem prošel bez porážky turnajem v Cambridge Springs, ale mám radost i z kombinace, kterou jsem zahrál v přátelské partii.

Šachy mne naučil můj otec. Byl původem Angličan a má matka měla írošskotské kořeny. Narodil jsem se 10. srpna 1877 v New Yorku. Když mi bylo osm, naše rodina se přestěhovala do Montrealu, kde jsme žili jedenáct let.

U nás doma v Montrealu hrál můj otec po večerech se svými přáteli šachy. Jednou večer se mě zeptal, jestli si s ním nechci zahrát. Myslím, že si všiml, že ho při hře sleduji, a rozhodl se mě vyzkoušet.

Jistě by bylo romantické říci, že jsem svou první šachovou partii vyhrál, ale to prostě nemůže být pravda. Můj otec byl docela dobrý hráč a trvalo poměrně dlouho, než jsem byl schopen ho porazit. Mé první partie byly stejné jako všechny ostatní partie mezi začátečníky a zkušenými hráči. „Šachový cit“ nebyl sám o sobě ve srovnání se zkušenostmi dostatečný. A až doposud se musím o taktice hry velmi mnoho učit.

V prvních partiích, které jsem hrál se svým otcem, jsem byl bit jako žito, ale to mě neodradilo. Otec mi ukázal mé chyby a pomohl mi je překonat. Hráli jsme

spolu dvakrát nebo třikrát týdně a má hra se postupně zlepšovala. Za šest měsíců jsme byli asi na stejné úrovni. A za rok jsem byl schopen dát svému otci předem věž a porazit ho.

Když se nyní dívám zpět na tyto první dny, uvědomuji si, že hodiny strávené o samotě s mým otcem za šachovnicí nás spojily silnými vazbami přátelství a náklonnosti, které nás spojovaly až do dne jeho smrti. Jsem si jistý, že ho ani nenapadlo, že se šachy stanou mou profesí, ale jsem rád, že se dočkal dne, kdy se jeho syn, který s ním hrál šachy v Montrealu, stal uznávaným mistrem mezinárodní úrovně.

Od samého začátku jsem byl útočný hráč, který je vždy ochoten projevit svou agresivitu. To mě často dostalo do potíží. Nicméně jsem rád, že mne můj otec příliš neomezoval. Myslím si, že jako šachista jsem něco jako Jack Dempsey v boxu. Jakmile se rozezvučí gong, Dempsey vyráží do útoku a nikdy nedá svému soupeři šanci začít. Protože je dobrý zápasník, vyhrál tak spoustu soubojů. Někdy se setkal se soupeřem, který byl dobrý boxer a který přešel do obrany. Nemohl tak Jackovi příliš ublížit, ale poněkud ho znemožnil.

Já jsem stejným způsobem přistupoval k šachu. Vždy se mi líbily divoké otevřené hry a snažil jsem se dát svému soupeři co nejrychleji mat. Držím se staré domněnky, že nejlepší obranou je útok. Nicméně vždy jsem měl velké potíže s defenzivními hráči. Někdy mě také „znemožnili“, ale stále dávám přednost svému vlastnímu stylu šachu.

Když mi bylo asi 11 let, můj otec se rozhodl, že musím mít silnější protivníky než je sám a přivedl mě do šachové kavárny v Montrealu. Silnější protivníci přispěli k dalšímu rozvoji mé hry a zanedlouho jsem byl schopen hráče této šachové kavárny lehce porážet.

Pak jsem vstoupil do Montrealského šachového klubu a stal se ze mne silný klubový hráč. Mimochodem není žádný rychlejší způsob jak zlepšit svou šachovou hru, než vstoupit do šachového klubu. To vám dává možnost hrát se členy, kteří jsou silnější než vy. Můžete se rychle naučit různé styly hry, rozličná zahájení, léčky atd. Když padnete do léčky silnému hráči nebo uděláte hrubou chybu v zahájení, můžete se podívat do svých knih nebo knih v knihovně klubu a zjistit, kde se stala chyba. A už na to nikdy nezapomenete.

Většinu volného času jsem strávil v Montrealském šachovém klubu. Pokud jsem nehrál s nějakým dalším členem, přehrával jsem si partie mistrů. Mým oblíbeným „autorem“ byl Paul Morphy, jehož překrásné partie mě inspirovaly. Přehrával jsem je stále znovu a znovu.

Tím neúchvatnějším pro mne bylo hrát proti světoznámým šachovým mistrům, kteří čas od času navštívili klub a uspořádali zde simultánku. Zejména si vzpomínám na to, když klub navštívil Wilhelm Steinitz, tehdejší mistr světa. Bylo to v roce 1893 a bylo mi šestnáct let.

I nyní Steinitze vidím, jako by stál přede mnou. Byl to takový malý podsaditý vousatý muž s velkou hlavou. Všiml jsem si, že když procházel kolem stolů, kulhal. Protože byl krátkozraký, skláněl se ke každé šachovnici a zblízka se díval na figury. Pokaždé, když přišel k mé šachovnici, povzbudivě se na mě pousmál.

Jako jeden z největších vyčkávacích hráčů všech dob tak toužil vyhrát, že i v simultáncích nenáviděl remízy.

Velmi jsem se snažil svou partii vyhrát (partie č. 1), ale nebyl jsem příliš zkušený. Nicméně mé úsilí na něj zřejmě zapůsobilo. Po simultánce mě za partii pochválil a předpověděl mi velkou budoucnost. Netřeba říkat, jak jsem byl polichocen.

O dva dny později jsem poprvé v novinách (*Le monde Illustré of Montreal*, 15. 11. 1893) spatřil své jméno, což mne velmi nadchlo. Pod portrétem velice vážného a sebevědomého mladého muže, který seděl za šachovnicí, byl následující text:

Toto je portrét mladého šachisty, jehož pověst mezi našimi amatéry roste každým dnem.

Frank J. Marshall, tento budoucí mistr, je synem Alfréda Marshalla z našeho města a je mu 16 let. Navzdory svému mládí již za různých okolností prokázal, že je roven našim nejlepším místním hráčům.

Je z Montrealského šachového klubu a členové tohoto klubu ho považují za velmi silného soupeře. Jeho hra spojuje rychlost a originalitu. Má sklon vždy dávat přednost útoku před obranou.

V pondělí 13. listopadu večer při simultánce mistra světa pana Steinitze proti šestnácti soupeřům hrál mladý Marshall jednu z partií. Jeho originální a silná obrana vedla mistra k tomu, že řekl, že se nikdy nesetkal s amatérem tohoto věku, který by mu způsobil tolik problémů. Pokud nepřestane hrát šachy, pan Steinitz mu předpovídá skvělou budoucnost.

Přestat hrát šachy? To by mě ani nenapadlo! Nic jiného jsem dělat nechtěl. Šachy začaly absorbovat celý můj život. Má hlava jich byla plná od rána až do večera a dokonce se mi o nich zdálo. Postupně tak vytlačily všechny mé ostatní zájmy. Věděl jsem, že věnuji svůj život šachům.

Když jsem absolvoval školu, měl jsem různá zaměstnání, ale mé myšlenky byly plné dam a věží, jezdců a střelců, což mi překáželo v každé práci. V jednom církevním zaměstnání jsem si myslel, že je vše v pořádku, ale to trvalo jen do okamžiku, než šéf zjistil, že mám ve svém šuplíku kapesní šachy, a nepochopil, že právě jim věnuji veškeré své úsilí.

Krátce po Steinitzově simultánce přijel do Montrealu H. N. Pillsbury, který zde uspořádal simultánku naslepo. Byl jsem překvapen, když jsem zjistil, že je to velmi mladý muž – v té době mu bylo jen 21 let. Byl nesmírně sympatický a ke všem se choval přátelsky. V partii s ním (partie č. 2) se mi podařilo vyhrát. V té době to byl samozřejmě hlavní triumf mého života. Když se ale nyní dívám zpět, uvědomuji si, že mi asi dal k výhře šanci.

Pillsbury byl úžasný génius, jeden z největších amerických šachových mistrů. Nikdy nehrál na výsledek, často odmítal přijmout nabízenou remízu a někdy kvůli tomu prohrál. Bohužel se velmi málo staral o své zdraví a neustálé hraní naslepo

ho poznamenalo. Zemřel mladý ve věku 34 let.

V roce 1894 jsem vyhrál mistrovství Montrealského šachového klubu (partie č. 3) a začal jsem hledat nové výzvy. Naštěstí pro mě se naše rodina za několik let vrátila do New Yorku a já jsem vstoupil do Manhattanského a Brooklynského šachového klubu. Tam jsem se poprvé setkal s takovými šachovými mistry, jako byli Hermann Helms, C. S. Howell, W. E. Napier a další.

Krátce po návratu do New Yorku jsem vyhrál krátký zápas s V. Sourninem, který nyní žije ve Washingtonu (partie č. 4). V roce 1897 jsem vyhrál juniorské mistrovství newyorské šachové asociace, což všichni u dvacetiletého chlapce považovali za úspěch. Následující rok jsem vyhrál zápas se Sydney P. Johnstonem z Chicaga a skončil jsem druhý za Napierem v přeboru Brooklynského šachového klubu.

V roce 1899 jsem získal jistou známost díky mé partii s Wainwrightem v mezinárodním telegrafickém zápase. A konečně ve stejném roce jsem vyhrál mistrovství Brooklynského šachového klubu. Období mého šachového mládí skončilo. Byl jsem připraven na větší věci.

2. Mé nejlepší partie

I. Raná léta

1. W. Steinitz – F. J. Marshall, Montreal, Quebec, 1893

Francouzská obrana

Toto je má první zaznamenaná partie. Hrál ji se mnou mistr světa Steinitz při simultánci. V té době mi bylo 16.

1. e4 e6 2. d4 d5

Standardní zahajovací tahy francouzské obrany. Obvykle jsem byl agresivnější, než v tomto případě, ale jak sami uvidíte, to se projevilo později.

3. Jd2 Je7

Steinitz častěji hrával 3. e5 a dnes je zde nejpobulárnější 3. Jc3. Má odpověď není správná a měl jsem hrát 3... c5

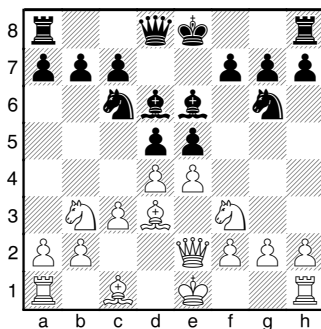
4. Sd3 Jbc6

Další slabý tah. I zde bylo lepší 4... c5. Tah, který jsem hrál, blokuje pěšce „c“ a omezuje sféru působení dámy. Takové tahy vedou k prohře.

5. c3 Jg6

Zdaleka ne nejlepší. Správné bylo 5... e5. Pak na 6. dxe5 následuje 6... Jxe5 s útokem na střelce a na 6. exd5 přijde 6... Jxd5 se velkým prostorem pro manévry. Pokud bude bílý hrát 6. Jgf3, následuje 6... exd4 7. cxd4 (7. exd5 Jxd5) 7... dxe4 a černý v žádném případě neztratí pěšce.

6. Jb3 e5 7. De2 Se6 8. Jf3 Sd6?

Tímto tahem kladu Steinitzovi léčku a připravuji nekorektní kombinaci. Lepší bylo 8... Se7, ale já jsem věřil v oprávněnost útoku a tah jsem učinil s pevným rozhodnutím obětovat figuru.

9. exd5 Sxd5 10. dxe5 0-0??

Rošáda vede ke ztrátě figury. Pokud bych hrál 10... Sxf3 a na 11. gxf3 pokračoval 11... Se7, mohl jsem se tomu vyhnout. Ale to neodpovídalo mým plánům. Předpokládal jsem, že Steinitz bude hrát 11. exd6, na což přejdu do útoku pomocí 11... Ve8 12. Se3 Jf4. A tento útok mohl ospravedlnit oběť figury.

11. Sxg6!

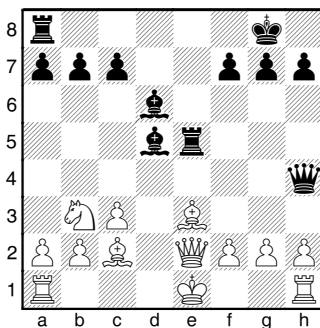
Když Steinitz hrál tento tah, který maří všechny mé plány, lehce se usmál – vyhrál figuru a současně se umně vyhnul mému útoku.

11... Ve8

A já jsem pokračoval s nadějí ve svůj útok, který zcela zvrátil 11. tah bílého.

12. Sc2 Jxe5 13. Jxe5 Vxe5 14. Se3 Dh4!

Hráno s nadějí na jeden z těch „podvodů“, které mne později proslavily. Pokud se bílý přehlédne a udělá rošádu na královské křídlo, pak jeho král dostane mat: 15. 0-0 Vxe3 16. fxe3 Dxxh2+ 17. Kf2 Sg3#

15. 0-0-0

Obávám se, že to Steinitz odhalil – rošoval na dámské křídlo a léce se vyhnul.

15... Da4

Nezlomený přenáším útok na dámské křídlo.

16. Kb1 Vd8 17. f4

Tento jednoduchý ale současně silný tah mne nutí předčasně odhalit mé záměry.

17... Sc4 18. Df3 Va5

Když jsem nabízel kvalitu, nedomníval jsem se, že soupeř mou věž vezme, ale on ji vzal.

19. Jxa5 Dxa2+ 20. Kc1 Da1+ 21. Sb1 Dxa5

Černý nemá nic lepšího. Jeho různé útoky byly dovedně odraženy a selhal i jeho poslední pokus, po němž má o věž méně. Zbytek je již jen otázka času. Ještě pár tahů a bílý musí vyhrát.

22. De4 Sa2 23. Dxb7+ Kf8 24. Vd4 c6 25. Vhd1 Dc7 26. Dh8+

Černý se vzdal.

Nedostatek zkušenosti mě v této partii vedl k přílišné impulzivitě. Obávám se, že jsem „nedoceníl svého soupeře“!

2. H. N. Pillsbury – F. J. Marshall, Montreal, Quebec, 1893

Odmítnutý dámský gambit

Ještě jedna z mých raných partií, kterou jsem vyhrál s mistrem Ameriky H. N. Pillsburym. Nicméně je třeba poznamenat, že Pillsbury hrál simultánku naslepo. A takovouto hru je nesmírně obtížné hrát.

1. d4 d5 2. c4 Jf6

Pochybný tah, který bílému umožňuje získat kontrolu nad středem. Tahy 2... e6 nebo 2... c6 jsou lepší.

3. cxd5 Dxd5 4. Jc3 Dd8

Díky druhému tahu v partii ztratil černý tempo.

5. e4

Lepší bylo 5. Jf3, což by zabránilo černému v následujícím protiútku.

5... e5

Oběť pěšce, kterého ovšem nebude možné udržet.

6. d5

Není nic lepšího. Po 6. dxe5 následuje 6... Dxd1+ 7. Kxd1 Jg4 a černý získává pěšce zpět. Nicméně po tahu v textu se černý střelec pohodlně zapojí do hry.

6... Sd6 7. f4 exf4

Bílý obětuje pěšce, aniž by za něj získal jakoukoliv kompenzaci. Pillsbury buď spoléhal na mou nezkušenost, nebo mi dával šanci. To mistři občas při simultáncích dělají.

8. Jf3 Sg4

Vazba jezdce brání bílému v postupu pěšce na e5.

9. Sd3 Jh5

Černý přechází do útoku. Svým posledním tahem otevírá cestu dámě, převádí jezdce na silnou pozici a brání podruhé pěšce.

10. 0–0 Sc5+

Zahání krále do rohu, kde může být v budoucnu šachován jezdcem při nějaké kombinaci.

11. Kh1 Df6 12. Je2

Vynuceno, protože černý hrozil 12... Jg3+ a 13... Dh6+.

12... g5 13. Dc2 Sb6 14. Sd2 Vg8

Privádí do hry věž a také brání 15. Sc3, což by vedlo ke ztrátě věže, pokud by zůstala na stejné diagonále jako dáma.

15. e5 Dh6 16. a4 Jg3+ 17. Jxg3 fxe3 18. Sc3

Uvolňuje 2. řadu, aby dáma mohla pomáhat při odrážení matu.

18... Sxf3 19. gxf3 g4 20. f4 Sf2 21. Vxf2

To je vynucené, protože jinak by následovalo 21... Dxe2#.

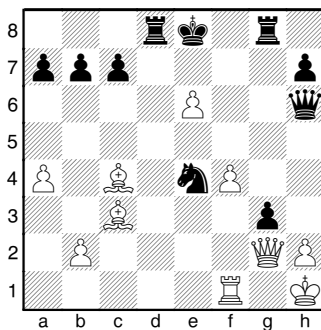
21... gxf2 22. Dxf2 g3 23. Dd2 Jd7 24. e6

Agresivita až do konce. Pillsbury se snaží o protihru.

24... fxe6 25. dxe6 Jc5 26. Sc4 Vd8 27. Dg2 Je4

Samozřejmě, že jezdce brát nelze.

28. Vf1

28... Vd1!

Závěrečný úder. Po 29. Vxd1 následuje 29... Jf2+ 30. Kg1 gxe2+ 31. Kxf2 Vxe2+ 32. Kxe2 Dg6+ a bílý ztrácí materiál.

29. Se1 Vxe1 30. Vxe1 Jf2+ 31. Kg1 gxe2+ 32. Kxf2 Vxe2+ 33. Kxe2 Dxf4 34. Se2 Dd2

Bílý se vzdal.

Po 35. Kxe2 následuje 35... Dxe1 a v případě 35. Kf2 Dxe1+ 36. Kxe1 h1D+.

3. F. J. Marshall – R. Short, Montreal, Quebec, 1894

Odmítnutý Evansův gambit

Tato partie je z přeboru montrealského šachového klubu. Nekorektně jsem obětoval, ale můj soupeř se mne očividně bál a oběť nepřijal. Partie skočila katastrofou.

1. e4 e5 2. Jf3 Jc6 3. Sc4 Sc5 4. b4 Sb6

Toto odmítnutí gambitu se považuje za lepší, než jeho přijetí. Nicméně bílý dosáhne nebezpečného útoku na obou křídlech.

5. c3

Připravuje d4, ale to je příliš pomalé. Silnější je 5. 0–0. Další dobrou možností je 5. a4 s následujícím Sa3.

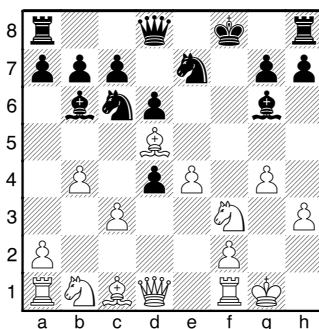
5... d6 6. 0–0 Sg4 7. d4 exd4 8. Sxf7+? Kf8?

Černý měl hrát 8... Kxf7, protože oběť je nekorektní.

9. Sd5 Jge7

Lepší bylo 9... Jf6, protože po 10. h3 může černý hrát 10... Sxf3 a bílý dobírá střelce bez nebezpečného šachu. Tah v partii umožňuje bílému zakončit partii drtivým útokem.

10. h3 Sh5 11. g4 Sg6

12. Jg5! Dd7 13. Je6+ Ke8 14. Jxg7+ Kf8 15. Se6 Dd8 16. Sh6 Sxe4 17. Jh5+ Ke8 18. Jf6#

4. V. Sournin – F. J. Marshall, New York, 1896

Holandská obrana

Tuto partii jsem hrál, když jsem byl ještě teenager. V té době se teoretické pohledy na toto zahájení nacházely ještě v experimentálním stavu. I když by se

mohlo zdát, že černý zde měl snadnou práci, faktem je, že tato partie vyžadovala značnou trpělivost a odvahu.

1. d4 f5 2. Sg5

S poněkud optimistickým očekáváním, že černý spadne do varianty 2... h6 3. Sh4 g5 4. Sg3 f4 5. e3, kdy není možné vyhrát střelce kvůli hrozbě matu 6. Dh5#.

Podle mého názoru se nedostatky holandské obrany projevují po 2. e4 (viz partie č. 54 a 64).

2... h6 3. Sh4 c5!

To jasně odhaluje nedostatky plánu hry, který bílý zvolil.

4. e4

Lepší je 4. f3.

4... Db6

Uvolňuje pole králi a brání se tak hrozbě Dh5 s matem. Současně s tím není bílý připraven odrazit protihru černého na dámském křídle.

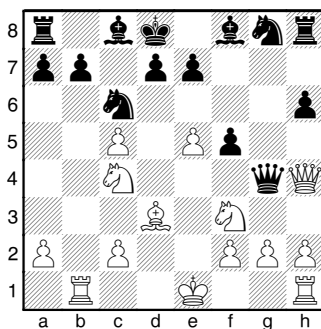
5. dxc5 Dxb2 6. Jd2 g5 7. Dh5+ Kd8 8. Vb1 Df6

Ještě lepší bylo 8... Dg7, což by dalo černému čas hrát Jf6. Oběť figury, kterou bílý připravil svým čtvrtým tahem, má jen obtěžující hodnotu. Nicméně pozice černého je nepříjemná, protože zaostal ve vývinu a jeho král uvízl ve středu.

9. Jgf3 gxf4 10. e5 Dg7 11. Jc4 Jc6 12. Dxh4 Dg4

Vynucuje výměnu dam, což značně usnadní jeho hru.

13. Sd3

13... h5!

Pro černého nebylo dobré měnit dámy, protože po 14. Jxh4 hrozí, že jezdec s velkou silou vrhne na g6. Výhodou tahu v textu je, že uvolňuje pole h6 pro černé figury.

14. 0–0 Jh6 15. Vfd1 Vg8 16. Dxg4 hxg4 17. Jfd2 e6

Černý postupně konsoliduje svou pozici, upravuje pozici pěšců a přivádí do hry nové figury.

18. Jb3 Jf7 19. Ve1 Sg7

Nyní padá pěšec e5. Černý se nakonec zmocnil iniciativy a jeho značná materiální převaha se začíná projevovat.

20. c3 Jxe5 21. Vbd1 Vb8

Aby otevřel další linie (22... b6 atd.).

22. Jd4 Jxc4 23. Sxc4 Sxd4 24. Vxd4 Kc7

Odráží hrozbu 25. Sxe6. Výměny budou samozřejmě výhodné pro černého.

25. Sb5 b6 26. cxb6+ Vxb6 27. a4 a6 28. Sf1 Vh8

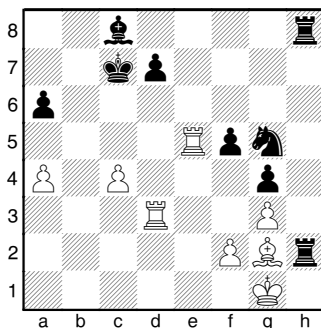
Jak uvidíme dále, obsazení sloupce „h“ přinese rychlé výsledky.

29. c4 e5 30. Vd3 Vbh6

Proti tomuto tahu neexistuje dobrá obrana: 31. h3 e4 32. Vb3 gxh3 33. gxh3 Jg5 s hrozbou 34... Jxh3+ nebo 34... Jf3+ s rozhodujícím efektem.

31. g3 Vxh2 32. Sg2 Jg5 33. Vxe5

Nyní následuje krásné zakončení.

33... Jf3+ 34. Vxf3

Nebo 34. Sxf3 gxf3 35. Vxf3 Vh1+ 36. Kg2 V8h2#. Bílý král je zablokován vlastní věží.

34... Sb7!

Bílý se vzdal.

Po 35. Vexf5 následuje 35... gxf3 36. Sxf3 Vh1+!

3. Analýzy zahájení

Mnoho let s mým dobrým přítelem Tomem Emerym trávíme několik hodin týdně při společném rozmlouvání a hraní šachu. Jako všichni šachoví hráči milujeme analýzy našich partií a diskutujeme o různých tazích a možnostech vedlejších variant.

Protože nejsme zatíženi napjatou atmosférou bojů v soutěžích a neustálým tikáním hodin, jsou tyto klidné a přátelské diskuse neobvykle produktivní na nové myšlenky a nové tahy v zahájení.

Několik variant, které jsme analyzovali, uvádím níže.

Královský gambit

Jednou večer jsme se s Tomem dívali na některé partie, které jsem hrál na gambitovém turnaji ve Vídni v roce 1903 věnovaném královskému gambitu.

„Proč již dnes nevidíme takové partie?“ zeptal se mě. „Zdá se, že dnes už nikdo královský gambit nepřijímá. Proč to tak je?“

Je pravda, že ve hrách moderních mistrů je královský gambit jen zřídka přijímán. Svým způsobem je to škoda. V této hře jsme našli mnoho krásy. Ale nyní se už neobjeví žádný Muziův, Cunninghamův, Kieseritzkého nebo Riceho gambit. Možná, že hypermoderní škola již odsoudila všechny gambity.

Nicméně za to jen těžko můžeme klást vinu mistrům. Taková je skutečnost a sám bych v turnajové partii královský gambit nepřijal. To dává bílému silný útok a váš soupeř může mít nastudovány nějaké varianty, s nimiž nejste obeznámeni. S tikajícími hodinami je těžké najít správné obranné tahy. Bílý má k dispozici tolik silných pokračování, že hra může být pro druhého hráče velmi obtížná.

Mladý estonský velmistr Paul Keres, který nedávno skončil druhý za Botvinnikem v mistrovství Ruska, často hraje královský gambit a považuje toto zahájení za stejně dobré jako všechna ostatní. Jeho pokračování při přijetí je následující:

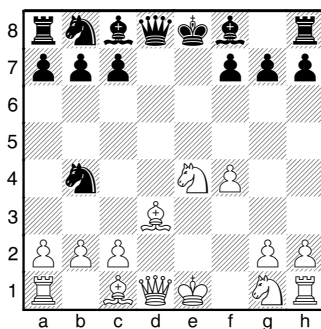
1. e4 e5 2. f4 exf4 3. Jc3 Dh4+ 4. Ke2 d6 5. Jd5 Sg4+ 6. Jf3 Sxf3+ 7. gxf3 Kd8 (7... Ja6 se dá také hrát.) 8. d3 g5 9. Sd2 Sg7 10. Se1 Dh5 11. h4! c6 12. Jc3 Je7 13. Sg2 g4 14. fxg4 Dxc4+ 15. Sf3.

To je jen jedna z mnoha možností bílého. Ostatní začínají 3. Jf3, 3. Sc4, 3. Df3, 3. Se2 a dokonce 3. Kf2, jak hrál Steinitz! Ve všech těchto případech je černý vystaven stálému nebezpečí a musí hrát správné obranné tahy.

Ve vážné hře je proto bezpečnější a lepší gambit odmítnout. Jedním z nejlepších způsobů jak to udělat je Falkbeerův protigambit, který začíná **1. e4 e5 2. f4 d5 3. exd5 e4.**

Když jsme s Tomem analyzovali toto zahájení, našli jsme nový tah v zahájení, které je známé jako Keresova varianta: **4. d3 Jf6 5. Jd2** (Keresův tah) **5... exd3**

(Zde Keres doporučuje 5... Sf5, ale my preferujeme tah v textu.) **6. Sxd3 Jxd5 7. Je4 Jb4!**

Síla posledního tahu černého byla pravděpodobně přehlédnuta. V korespondenční partii (Keres – Malmgren, 1934) hrál černý 7... Se7 a bílý brzy dosáhl jasné výhody. 7... **Jb4** je daleko silnější. Pokud by černý mohl vyměnit bílého bělopolného střelce, ztratil by bílý útok mnoho ze své síly.

Možným pokračováním může být:

8. Sb5+ Sd7 9. Sxd7+ Jxd7 10. Jf3 (10. a3 De7 11. De2 Jxc2+ 12. Dxc2 Jf6) **10... Jc5** s dobrou hrou černého.

Přehled Marshallových výsledků

Turnaje jednotlivců

Rok	Turnaj	Místo	Partií	+	=	–
1897	Brooklyn	3	10	6	1	3
1897	Brooklyn	1	14	12	0	2
1899	Londýn B	1	11	7	3	1
1900	Paříž	3/4	19	11	5	3
1900	New York	6	10	2	1	7
1900	Brooklyn	1	8	6	0	2
1901	Monte Carlo	10	19	4	8	7
1901	Buffalo	5	9	1	1	7
1902	Monte Carlo	9	21	11	2	8
1902	Hannover	9/10	17	7	2	8
1903	Monte Carlo	9	26	10	4	12
1903	Videň	2	18	10	3	5
1904	Monte Carlo	3	10	4	5	1
1904	Monte Carlo – Rice	1/2	10	6	0	4
1904	Cambridge Springs	1	15	11	4	0
1904	Sylvan Beach	1	6	6	0	0
1904	Saint Louis	1	11	8	3	0
1905	Ostende	7/9	26	8	9	9
1905	Ostende	2/3	3	1	1	1
1905	Scheveningen	1	13	11	1	1
1905	Barmen	3	15	8	4	3
1906	Ostende	7	30	11	11	8
1906	Norimberk	1	16	9	7	0
1907	Ostende	3/4	20	8	7	5
1907	Karlovy Vary	11/12	20	6	8	6
1907	Paříž	1/2	7	6	0	1
1908	Videň	9/11	19	8	4	7
1908	Praha	7/9	19	6	10	3
1908	Düsseldorf	1	15	8	7	0
1908	Lodž	2	16	4	8	4
1909	Bath	2	5	3	1	1
1910	Hamburk	5/6	17	8	5	4
1911	New York	1	12	8	4	0
1911	San Sebastián	4	14	4	9	1
1911	Amsterdam	1/2	3	2	1	0
1911	Karlovy Vary	5/6	25	10	11	4

1912	San Sebastián	6	19	6	7	6
1912	Piešťany	3	17	7	7	3
1912	Budapešť	1/2	5	1	4	0
1912	Vratislav	6	17	7	5	5
1913	New York	2	13	8	5	0
1913	Havana	1	14	8	5	1
1913	New York	1	6	5	0	1
1913	New York	2	5	4	0	1
1914	Sankt Petersburg	5	18	4	8	6
1914	Paříž	1/2	3	2	1	0
1914	Mannheim	4/6	11	4	6	1
1915	New York	2	14	10	4	0
1918	New York	3	12	6	2	4
1920	Atlantic City	1	10	5	5	0
1921	New York	1/2	6	4	0	2
1921	Atlantic City	5/7	11	4	4	3
1923	Lake Hopatcong	1/2	13	8	5	0
1924	New York	4	20	6	10	4
1924	New York	1	12	10	1	1
1925	Baden-Baden	5/6	20	7	11	2
1925	Mariánské Lázně	3/4	15	5	10	0
1925	Moskva	4	20	10	5	5
1926	New York	1/2	6	3	3	0
1926	Lake Hopatcong	4	8	1	4	3
1926	Chicago	1	12	7	3	2
1927	New York	6	20	1	10	9
1927	Londýn	3	11	4	7	0
1928	Bad Kissingen	7/9	11	3	4	4
1928	Brno	4/5	9	2	6	1
1928	Budapešť	2	9	4	4	1
1928	Berlín	7	12	1	7	4
1928	Hastings	1/3	9	4	4	1
1929	Bradley Beach	6	9	3	3	3
1929	Karlovy Vary	18/19	21	4	10	7
1930	Liege	10	11	3	3	5
1931	New York	9/11	11	3	2	6
1936	San Juan	3	7	4	2	1
1937	New York	1	12	9	2	1
1938	New York	1/2	11	7	4	0
1940	New York	3	16	10	4	2
1941	New York	2	15	10	3	2

Zápasy

Rok	Místo	Soupeř	Výsledek	+	=	–
1896	New York	Sournin	8:3	7	2	2
1896	Brooklyn	Napier	2½:8½	1	3	7
1898	Montreal	Janosgrotsky	3½:3½	3	1	3
1899	Lake Keuka	Lipschuetz	0:3	0	0	3
1899	New York	Janowski	1:3	1	0	3
1899	Saratoga	Lipschuetz	0:3	0	0	3
1899	Chicago	Johnston	8:7	7	2	6
1900	New York	Delmar	4:1	4	0	1
1900	New York	Roething	5:2	4	2	1
1902	Londýn	Ward	4:2	4	0	2
1902	Londýn	Loman	4:2	4	0	2
1902	Londýn	Teichmann	3½:1½	2	3	0
1903	Londýn	Mortimer	4	4	0	0
1905	Paříž	Janowski	10:8	8	4	6
1905	Londýn	Napier	1½:3½	1	1	3
1905	Norimberk	Tarrasch	5:12	1	8	8
1906	New York	Fox	5½:½	5	1	0
1907	USA	Em. Lasker	3½:11½	0	7	8
1908	Suresne	Janowski	3½:6½	2	3	5
1908	Varšava	Dus-Chotimirsky	3:3	2	2	2
1908	Varšava	Rubinstein	3½:4½	2	3	3
1908	Berlín	Gregory	4:1	4	0	1
1908	Berlín	Mieses	5½:4½0	5	1	4
1909	New York	Jaffe	5½:3½	4	3	2
1909	New York	Capablanca	8:15	1	14	8
1909	Lexington MA	Showalter	8½:3½	7	3	2
1910	New York	Capablanca	3½:2½	3	1	2
1911	Hamburk	Leonhardt	4:3	2	4	1
1911	Cologne	Kostić	1:2	0	2	1
1911	Amsterdam	Esser	3:0	3	0	0
1912	Londýn	Speyer	1:1	0	2	0
1912	Biarritz	Janowski	7:3	6	2	2
1913	New York	Duras	3½:1½	3	1	1
1914	Berlin	Teichmann	½:1½	0	1	1
1916	New York	Janowski	5½:2½	4	3	1
1923	USA	Ed. Lasker	9½:8½	5	9	4
1940	New York	Em. Lasker	1½:½	1	1	0

Turnaje družstev

Rok	Místo	Šachovnice	Partií	+	=	-	%
1899/1911	Cable – Anglo-American Matches	-	9	3	2	4	44
1899	Saratoga NYSCA	2	7	3	3	1	64
1927	Cable Chicago - Londýn	1	1	0	1	0	50
1930	Hamburk (ol)	2	17	10	5	2	74
1931	Praha (ol)	2	16	7	6	3	63
1933	Folkestone (ol)	2	10	4	6	0	70
1935	Warsaw (ol)	2	12	6	3	3	63
1937	Stockholm (ol)	4	10	3	7	0	65

F. J. Marshall

F. J. Marshall se narodil 10. 8. 1877 v New Yorku.

Šachy se naučil hrát, když mu bylo deset let. V sedmnácti letech se stal přeborníkem Manhattanského šachového klubu a krátce nato mistrem New Yorku. Již na prvních turnajích v Evropě prokázal, že se může měřit s nejlepšími světovými hráči.

Byl vynikajícím kombinačním hráčem a nacházel kombinace i tam, kde zdánlivě nebyly. Do jeho léček padlo mnoho soupeřů a v této oblasti zůstal do smrti nepřekonán. Nicméně jak se to u takových šachistů stává, nebyl někdy dost objektivní a krásné nápady ho často přivedly až na okraj propasti.

Není ale pravdou, že byl jen vyhraněně kombinační hráč, který byl připraven dělat kvůli taktickým cílům jakékoliv poziční ústupky. V jeho šachovém odkazu nalézáme i mnoho vynikajících partií, které byly založeny na přísném zachovávání všech pozičních pravidel.

Zúčastnil se více než sedmdesáti velkých turnajů, sehrál třicet zápasů a v roce 1907 i zápas o titul mistra světa s Laskerem, kde byl však drtivě poražen (+0 =7 -8).

Dvacet sedm let držel titul nejlepšího šachisty USA, reprezentoval USA na šachových olympiádách a učinil mnoho pro rozvoj šachu ve své vlasti. Založil Marshallův šachový klub a do konce života byl jeho předsedou.

Je autorem mnoha šachových knih (např. *Chess in an Hour*, *Chess masterpieces*, *Chess Openings*, *Marshall's best games of chess*, *Marshall's Chess „swindles“*, *Modern Analysis of the Chess Openings*, *My Fifty Years of Chess*, *Chess Step by Step* atd.)

Podle serveru chessmetrics.com patřil v letech 1904–1921 trvale mezi deset nejlepších hráčů světa a jeho nejvyšší ELO dosáhlo (v r. 1917) hodnoty 2762.

Jeho tvorba měla vliv na celá pokolení amerických mistrů a v dějinách světového šachu zanechal výraznou stopu jako vynikající taktik.

Marshall zemřel dne 9. 11. 1944 na infarkt, když šel na večerní bingo.

Index partií

Ukazatel soupeřů

(Číslo znamená číslo partie, čísla vyznačená tučně znamenají partie, v nichž měl Marshall bílé.)

Ahues – 124	Kemeny – 27
Alapin – 73	Kevitz – 134
Aljechin – 101	Kline – 79
Atkins – 16	Kmoch – 116
Bernstein J. – 87	Konzultanti – 15
Bernstein O. – 83	Kupchik – 88, 98, 111
Bogoljubov – 100	Larsen – 135
Breyer – 76	Lasker Ed. – 96, 97
Burn – 9, 29, 36, 44	Lasker Em. – 7, 99, 138
Canal – 121	Leonhardt – 33, 40, 67, 68
Capablanca – 59, 81	Levitsky – 75
Cohn – 38, 47	Levy – 140
Čigorin – 21, 30	Łowcki – 74
Denker – 136	Marco – 10, 22
Duras – 31, 82	Maróczy – 17, 19, 109, 112
Dus-Chotimirskij – 70	Mason – 11
Edwards – 102	McCudden – 129
Esser – 5	Michelsen – 86
Forgacs – 72	Mieses – 18, 24, 26, 52, 57, 58
Forsberg – 94	Monticelli – 126
Fox – 125	Moreau – 14
Gladstone – 127	Napier – 12
Gotay – 131	Nimcovič – 48, 114, 115, 123
Grossman – 95	Norman – 118
Grünfeld – 130	Norwood – 102
Haida – 105	Petrovs – 122
Hanauer – 133	Pillsbury – 2, 8, 13, 20, 25
Hodges – 65	Polland – 132
Chajes – 78, 91	Rabinovič A. I. – 69
Jackson – 6	Rabinovič I. L. – 104
Jaffe – 64, 92	Réti – 50
Janowski – 28, 37, 43, 77, 80, 90	Rogosin – 137
John – 63, 85	Rubinstein – 51, 55, 108
Johner – 46	Sämisch – 103
Kashdan – 119	Salwe – 49, 56

Santasiere – 110, 139
 Schlechter – **32, 42, 45, 53, 71**
 Schröder – **89**
 Sharp – **93**
 Short – **3**
 Showalter – **60**
 Sournin – 4
 Spielmann – **34, 39, 54, 62**
 Steinitz – 1
 Swiderski – 35

Tarrasch – **61, 84**
 Teichmann – 66
 Thomas – **117, 120**
 Treybal – **128**
 Verlinskij – **107**
 Vidmar – **113**
 Von Scheve – **23**
 Wolf – **41**
 Yates – 106

Ukazatel zahájení

(Číslo znamená číslo partie, čísla vyznačená tučně znamenají partie, v nichž měl Marshall bílé.)

Královský gambit – **20**
 Štřelcův gambit – 19, 21
 Odmítnutý královský gambit – **47**
 Muziův gambit – **14, 17, 18, 68**
 Riceův gambit – **23, 24**
 Severní gambit – **60, 82, 89**
 Štřelcova hra – 6, 33
 Lotyšský gambit – **94**
 Ruská hra – 8, 62, 63, 66, 77, 81, 86, 88
 Italská hra – **29**
 Evansův gambit – 110
 Odmítnutý Evansův gambit – **3**
 Max-Langeho útok – **61**
 Skotský gambit – **22**
 Hra dvou jezdců v obraně – **5, 49**
 Hra tří jezdců – 102, 106
 Hra čtyř jezdců – 27, **50, 53, 87**
 Španělská hra – **15, 92**

Francouzská obrana – 1, 52, **69, 75, 95, 117, 140**
 Sicilská obrana – 28, 76, **103, 105, 107, 132, 137**
 Skandinávská obrana – 91

Zahájení dámského pěšce – 35, 36, **51, 67, 113, 118, 122, 133**
 Dámský gambit – **26, 37, 41, 42, 43, 65, 70, 130**
 Albinův protigambit – **12, 80**
 Odmítnutý dámský gambit – 2, **7, 9, 10, 13, 16, 31, 32, 34, 38, 39, 40, 45, 46, 55, 56, 57, 58, 59, 71, 72, 73, 74, 78, 79, 83, 84, 85, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 104, 108, 109, 111, 112, 116, 126, 127, 128, 131, 134, 138**
 Budapešťský gambit – **93**
 Nimcovičova obrana – 114
 Dámská indická obrana – **119, 120, 123, 124, 125, 135**
 Královská indická obrana – 136, 139
 Indická obrana – **25, 44, 90, 115**
 Holandská obrana – 4, **30, 54, 64**
 Anglická hra – 11
 Rétiho zahájení – 129
 Nepravidelné zahájení – 48